Udruženje proizvođača softvera Srbije predstavljeno u časopisu PC Press

written by admin | 20. mart 2006.

KAKO JE NASTAO UPSS

Posle niza godina, domaće softverske firme su najzad uspele da naprave udruženje koje treba da se bori za njihove interese. Novembra prošle godine je osnovano Udruženje Proizvođača Softvera Srbije – UPSS. Kako je nastao UPSS i koji su njegovi ciljevi?

Mnogo je nedaća zadesilo srpsku informatiku u poslednjih petnaest godina. Razorne hiperinflatorne godine su zajedno sa privredom uništavale i domaći softver. Do tada pažljivo i odmereno građene konstrukcije su odjednom počele da pucaju pod nepredviđenim teretom: propisi koji traju jedno prepodne, prikaz cena koje su ličile na godišnja salda svetske privrede, vođenje poslovanja u najmanje dve nezavisne valute, posebne liste poreza po svakom gradu, skidanje nula kao redovna opcija programa… Ukratko, svi koji su razvijali poslovni softver u to vreme gledali su kako im se raspadaju sopstvene građevine pod teretom izmena. Niko se nije previše bunio – svako je bio previše zauzet oko prostog preživljavanja da bi trošio energiju na još nešto. Kako su se stvari u Srbiji menjale, svi su nekako očekivali da će se polako uvoditi red i u njihovu oblast. Ali, avaj, neke oblasti nikako nisu dolazile na red. Tako je prolazilo vreme u neproduktivnom preživljavanju, a problemi su se gomilali. Političari uglavnom nisu ni bili svesni postojanja tamo nekih proizvođača softvera, ako izuzmemo povremene nevešte i očigledno izveštačene izjave kako je „razvoj softvera naša izvozna šansa“ itd. Uostalom, verujem da niko nije čuo političara da negativno govori o izradi softvera. To je od nastanka važilo za „prestižnu“ delatnost, pa se oduvek sa neuobičajenim poštovanjem govorilo o našim „informatičkim uspesima“, a otvaranje IT simpozijuma i dodela svetlucavih nagrada je omiljeni posao svakog političara. Ali, sasvim očekivano, u stvarnosti to nije rezultovalo nikakvim opipljivim efektima. Kako je razvoj softvera izuzetno težak i još manje isplativ posao, interesovanje nadležnih se uobičajeno završava na činjenici da jedna prosečna trgovina hardverom obrne više para nego deset softverskih firmi. Zato nije nimalo čudno da se povremeno kao predstavnici proizvođača softvera uzimaju osobe zaposlene u IT sektorima velikih državnih firmi ili najobičniji preprodavci gotovih rešenja.

Takvo stanje traje već godinama i niko se nije previše uzbuđivao zbog toga. Uostalom, postoji toliko daleko bitnijih stvari. A onda je država po prvi put direktno napala softverske firme: na red je došla sertifikacija softvera za fiskalne kase. Ovoga puta nije bio u pitanju nespretno i nestručno skrojen obrazac, sada je direktno doveden u pitanje opstanak softverskih firmi. A sve je počelo tako što je neko navodno uočio da postoje programi koji pomažu trgovcima da varaju korisnike. Moram da priznam da i danas, sa pristojnog vremenskog odstojanja, smatram prezentovane zloupotrebe naivnim i nadasve

smešnim. Zamislite fiskalni isečak na kome je umesto reklamnog hedera ispisan naziv artikla sa cenom i količinom. Tako se kupac dovodi u zabludu da je ta stavka zaista otkucana, ali naravno da to ne ulazi u konačan zbir. Kupcu je na taj način „prodato“ nešto „na crno“ bez njegove volje. Ali, čak i ako zanemarimo činjenicu da na računu piše *manji* iznos nego što očekuje kupac, tako nešto može koristiti samo neko bez imalo pameti: štos je veoma očigledan, a štampa se na *hiljade* takvih računa – potencijalnih dokaza, sa uredno ispisanim nazivom firme, adresom, telefonom i PIB-om! I onda se umesto primernog kažnjavanja onih do kojih je veoma lako doći (imate adresu, telefon, PIB, …) uvodi zakon koji dovodi **sve** softverske firme u veoma ozbiljne neprlilike! Da stvar bude još gora, očigledno je da je propis sastavljao neko ko se slabo razume u softver, pa su i propisana rešenja nezgrapna i potpuno nedelotvorna. Činjenica da se **nigde** u svetu ne primenjuje model sertifikacije koji Srbi pokušavaju kod sebe da sprovedu nije ni za trenutak navela odgovorne da se zapitaju da možda ipak postoji razlog zašto je to tako?

Na žalost, ovim se ne završavaju nedaće domaćih softveraša. U proteklih nekoliko godina je na domaće tržište ušao veliki broj stranih firmi koje prodaju svoj softver. To je naravno deo jednog normalnog i očekivanog procesa: došli su nam proizvođači automobila, cigareta, čokolade, računara, pa zašto ne bi i strani proizvođači softvera? Na državi je da obezbedi ravnopravnost, koja svuda na svetu podrazumeva i zaštitu domaćih proizvođača. Na žalost, o tome ovde niko nije čak ni razmišljao: trenutno ne postoji **nikakvo** ograničenje niti carina na uvoz bilo kakvog softvera! Time su proizvođači softvera postali jedina delatnost koja je potpuno izjednačena sa stranim firmama. Kad se uzme u obzir da su domaće firme proteklih dvadeset godina bukvalno preživljavale neurotične propise, dok su strane firme u normalnoj atmosferi godinama razvijale softver po propisima koji su kod nas uvedeni tek prošle godine, stiče se slika o neravnopravnosti sa kojom hteli-ne-hteli moramo da se borimo. Da sve bude još starašnije, dobili smo informaciju iz Privredne komore da je jedna od njenih zvaničnih delatnosti da pomaže stranim softverskim firmama da u Srbiji nađu distributere za svoj softver! Sa druge strane, kolege koji su probali plasman svojih proizvoda u inostranstvu znaju da druge zemlje štite svoje proizvođače: ako želite da prodate softver, obično morate da platite visoku cenu za državnu licencu, a udruženje proizvođača softvera mora da vam izda povrdu da vaš softver nije konkurencija domaćim proizvođačima!

Softverske firme su posle uvođenja PDV-a zapale u velike neprilike, što zvanične statistike veoma jasno pokazuju. Naime, njihova struktura troškova je takva da na većinu ulaznih računa nema prava na odbitak PDV, pa se tako plaća viša cena za mnoge usluge. Recimo, značajan deo softverske firme je služba za terenske intervencije. PDV uračunat u troškove nabavke i održavanja automobila i goriva se ne može odbiti. Primera radi, obične trgovine koje žele da nabave vozilo za prevoz robe do kupca, imaju pravo na odbitak PDV (teretno vozilo), ali ako nabavite putnički automobil za ekvivalentnu stvar u slučaju softvera (intervencija kod korisnika), plaćate pun PDV bez prava odbitka. Postoji još čitav niz nelogičnosti koje negativno utiču na poziciju softverskih firmi: počev od tretmana softvera kao nematerijalnog ulaganja (recimo, računar se može koristiti u poreskom kreditu, ali softver ne može),

pa do mnogih nerešenih pitanja u odnosu sa korisnicima (ako se pokvari fiskalna kasa, prodavnica može da izdaje rukom pisane račune, ali ako ne radi softver, prodaja ne sme uopšte da radi).

U proteklom periodu nije postojao način da se koliko-toliko zaštite prava softverskih kuća, ako se zanemare pojedinačne (neuspešne) inicijative. Sertifikacija softvera je veoma jasno pokazala da se nešto mora učiniti: sve inicijative pokrenute tim povodom su bukvalno ignorisane, a glavni razlog je što iza njih nije stajala nikakva zvanična organizacija. Zato je na jednom od sastanaka proizvođača softvera dogovoreno da se osnuje udruženje koje bi štitilo interese domaćih proizvođača softvera. Razmatrana je i opcija da se čitava inicijativa uklopi u neku postojeću organizaciju ili sekciju pri Privrednoj komori, ali je (uz brojne primedbe na rad postojećih informatičkih udruženja) jednoglasno procenjeno da trenutno ne postoji udruženje koje validno predstavlja interese domaćih proizvođača softvera (bilo je i predloga da se kolektivno učlanimo u neko taksi udruženje, jer se oni očigledno daleko efikasnije bore za svoja prava). Tako je, posle inicijalnih dogovora, 23. novembra 2005. godine održana zvanična osnivačka skupština i osnovano je Udruženje proizvođača softvera Srbije (UPSS). Već na tom sastanku su pokrenute brojne inicijative i postalo je jasno da će udruženje imati „pune ruke posla“. I pre osnivanja je pokrenuta posebna diskusiona grupa u kojoj se neprestano održava e-sastanak svih članova UPSS, a statutom je predviđeno da se na isti način može i glasati pa i donositi odluke. Osnovna ideja je bila da se napravi efikasna organizacija koja brzo i sa minimalnim resursima može realizovati praktične zadatke. Postoje mnoge stvari koje zavise isključivo od malo sluha i dobre volje, sa izuzetnim i veoma opipljivim rezultatima. UPSS želi da pomogne realizaciju takvih projekata i da time aktivno pomogne razvoj informacionih tehnologija u Srbiji. Članovi UPSS su uglavnom firme koje razvijaju poslovni softver, ali ima i firmi koje razvijaju druge vrste programa. Osim pomenutih zajedničkih problema, ove firme imaju i svoje posebne probleme kao što je nelojalna konkurencija i raširena piraterija.

Prvi i najvažniji zadatak UPSS je razrešenje problema sertifikacije kao trenutno najozbiljnije pretnje za domaću softversku industriju. Na ovu temu je rečeno puno toga i u pokušajima da se dođe do nekog rešenja izgubljena je čitava godina dana. Odluka UPSS je veoma jasna: trenutni uslovi sertifikacije su neprihvatljivi i do nalaženja prihvatljivog rešenja ne treba predavati softver na sertifikaciju Bilo je puno ideja i predloga kako se sertifikacija može uspešno realizovati, pa se nadamo da će vlast ovoga puta imati malo više sluha za čitavu problematiku i poslušati neke od tih predloga. Iskustvo sa sertifikacijom pokazuje da se u budućnosti mogu očekivati i druge slične inicijative, koje svakako ne treba poput ove prepustiti stihiji.

U suštini, saradnja organa vlasti i UPSS može biti izuzetno korisna i to je jasno rečeno. Kako trenutno članstvo UPSS čini više od 80 softverskih firmi (ovaj broj se stalno povećava), znači da ukupan broj korisnika njihovih programa sigurno premašuje desetak hiljada firmi. Bilo kakav dogovor sa UPSS može značiti implementaciju kod svih tih korisnika, što je inače veoma težak zadatak. Time bi se moglo značajno smanjiti vreme potrebno za softversku podršku novih propisa. Takođe postoje brojne dileme oko tumačenja propisa koje trenutno softverske firme rešavaju pojedinačno, po nezavisnim

informacijama koje dobiju. Zato se često dešava da zbog pogrešnih tumačenja ili nerazumevanja neki program bez ikakve loše namere ne radi u skladu sa propisima. Ako bi se na nivou udruženja dobilo jedno tumačenje spornog propisa, to bi značilo pravilno razrešenje za više hiljada firmi jednim potezom! UPSS bi takođe mogao biti koristan kod donošenja novih propisa – nekada se veoma sitnom izmenom može značajno olakšati implementacija nekog propisa. A ako bi se uz nov propis donosila i stručna tehnička preporuka za način realizacije, vreme potrebno za realizaciju novih propisa bi se drastično smanjilo i izbegle se uvek brojne dileme. Upravo je to mesto gde UPSS kao strukovna organizacija može biti jako korisna.

Trenutno ne postoji nikakva saradnja između softverskih firmi i recimo Poreske uprave. Terenske kontrole tako često pri kontroli od naših korisnika traže izveštaje „za juče“ koje im traži takva kontrola. Da li treba reći da takav isti izveštaj neće zadovoljiti neku drugu poresku kontrolu? Zato je bilo predloga da se dogovore standardni preporučeni izveštaji koje programi treba da sadrže. Time se drastično olakšava rad terenskih inspektora, jer po potrebi mogu da dobiju izveštaje u dogovorenoj formi, a softverske firme se oslobađaju dodatnog posla. Zato su pokrenute inicijative za uspostavljanje direktne saradnje sa nadležnim ministarstvima. Osnovni cilj kontakta je pomoć pri donošenju novih propisa. Mnogi problemi bi do sada bili izbegnuti da su pri donošenju novih propisa konsultovani stručnjaci za softver. Postoje i druge jednostavne stvari koje mogu rezultovati izvanrednim efektima. Primera radi, jedan banalan dogovor o elektronskoj verziji nekih dokumenata bi uštedeo nedelje posla državnih službenika koji prekucavaju predate formulare, a softverašima bi olakšao pripremu istih. Narodna banka Srbije je ove godine pokrenula sličnu inicijativu za predaju završnih računa, što je potez vredan svake hvale. Nadamo se da je ovo prvi korak u prekidanju neshvatljive i nadasve štetne prakse da šalterski službenici po nekom sopstvenom kriterijumu prihvataju ili ne računarski generisane obrasce.

Pri kraju je i slična inicijativa nastala kao logično rešenje elektronske razmene podataka između korisnika naših programa. Postoje standardi za e-razmenu dokumenata, ali su ili zastareli ili prekomplikovani. Rezultat je da trenutno jedna firma unese račun, odštampa ga i pošalje drugoj firmi, a ova opet papirni dokument ručno prekucava u svoj program. Zato je napravljena standardna specifikacija računa koja će omogućiti da se originalna faktura direktno učitava u program kupca, čime se štedi vreme i smanjuje mogućnost greške. Ideja je izuzetno korisna i primenjiva na čitav niz situacija: razmena lager lista, cenovnika, ponuda, pa sve do raznih izveštaja o poslovanju koje treba svakodnevno predavati organima vlasti. Čitav posao ne zahteva nikakva posebna ulaganja.

Na žalost, UPSS je od samog početka nailazio i na ozbiljne probleme u radu. Na skupštini je odlučeno da se udruženje formira kao udruženje firmi, a ne fizičkih lica i da osnivači budu firme koje su prisustvovale osnivačkoj skupštini. Formalna papirologija je uspešno završena, usvojen je statut, uplaćen je osnivački ulog i samo je trebalo registrovati udruženje kod nadležnih organa. Na žalost, ispostavilo se da registracija udruženja firmi nije tako jednostavna stvar, a vrhunac je bio da je oko nove godine izmenjen zakon u kome je greškom izostavljena mogućnost osnivanja udruženja firmi!

Tako je UPSS do daljnjeg ostao formalno neregistrovan, čime je jako iskomplikovan dalji rad (recimo, registrovanje domena www.upss.org.yu). Navodno je ispravka spornog zakona u proceduri i očekuje se uskoro.

Kakva je budućnost pred UPSS-om? Samo njegovo nastajanje je veoma značajan i pozitivan događaj. Sigurno je da postoji mnogo korisnih projekata u kojima ovakva organizacija može biti izuzetno značajna. U svakom slučaju, još jedan zastupnik informacionih tehnologija može na čitavu domaću IT scenu uticati veoma pozitivno.